

Bylaboratorier skal fremme ny viden om reduktion af CO₂ gennem byomdannelse

Der er et presserende behov for at ændre den gængse praksis indenfor byplanlægning og gentænke vores tilgang til byudvikling og den fysiske planlægning for at skabe mere bæredygtige bysamfund. Dette kræver nye arkitektoniske planlægningsmetoder og visioner, der er stedsspecifikke og tilpasset lokale forhold for at sikre konkrete CO₂-reduktioner, øge bykvalitet og trivsel samt forbedre sammenhængen mellem byer og landskaber.

I Aarhus Kommune etablerer vi by- og landskabslaboratorier som en ny og nysgerrig metodisk tilgang til at skabe synergi mellem viden og praksis i igangværende og kommende projekter og initiativer. Gennem projektet "Omstilling til Bæredygtige Bysamfund" etablerer vi 2-4 bylaboratorier i vores bysamfund, der skal fungere som pilotcases for fremtidige bylaboratorier. Disse er tænkt som Aarhus Kommunes eksperimentelle rum, hvor vi sammen og på tværs af offentlige institutioner, civilsamfund, erhverv og vidensinstitutioner kan afprøve og udvikle arkitektoniske og stedsspecifikke metoder og løsninger.

Som afsæt for en omsætning af viden til håndgribelige mikroe eksperimenter tager vi udgangspunkt i arkitektoniske, kreative og æstetiske metoder. Det kan være alt fra konkrete omdannelser, visions- og strategiplanlægning til udvikling af fremtidsscenerier. Formålet er at reducere CO₂-udledningen. Vi fokuserer på tværgående emner, der binder systemer sammen og skaber relationer mellem det naturlige, det fysiske og det sociale. Vores mål er at løfte bykvaliteten, beboeligheden for flere livsformer og styrke sammenhængskraften i vores byer. Vi arbejder mod at skabe et vidensbaseret besluthedsgrundlag, der forener stedsspecifik indsigt med de overordnede klimamål og bidrager til betydelige CO₂-reduktioner.

Etableringen af bylaboratorier i Aarhus er allerede i gang, i de kommende år vil vi udvikle dem gennem konkrete pilotcases. Bylaboratorierne repræsenterer således en både praktisk og teoretisk funderet tilgang til byomdannelse, hvor byens udvikling bygger på en dyb forståelse af lokale forhold.

Fire centrale elementer karakteriserer denne tilgang:

1. Steds-konstruktion

Som analytisk værktøj giver stedskonstruktion mulighed for at undersøge og forstå de praksisser, der ligger til grund for planlægning, udførelse og drift. Dette skaber en forbindelse mellem teoretiske koncepter og daglige praksisser, hvilket er essentielt for at omsætte abstrakt viden til konkrete handlinger. Det handler om både at udvide måden, hvorpå vi aflæser steder, at give lokalsamfundet en tydelig stemme og en dybere forståelse af deres omgivelser.

2. Forankring

Bylaboratorierne er dybt forankret i den lokale kontekst, hvilket betyder, at løsningerne skræddersys til de specifikke behov og udfordringer, som den pågældende by står over for. Dette skaber relevans og øger sandsynligheden for en vellykket implementering.

3. Adaptivt

Bylaboratorierne anerkender behovet for adaptive løsninger, der kan justeres og tilpasses i takt med ny viden, skiftende behov og politiske visioner. Med en solid forankring i iterative designprocesser arbejder bylaboratorier målrettet på kontinuerligt at formidle viden, så den løbende forankres hos alle aktører. Dette muliggør læring fra både fejl og succeser. Fokus er på procesorienteret vidensopbygning med målet om at skabe en fleksibel og adaptiv tilgang til byudvikling.

Af postdoc **Kasper Albrektsen** og stadsarkitekt **Anne Mette Boye**

4. Forandringskapacitet

Med bylaboratorier øges og udforskes byens kapacitet til forandring. Dette involverer ikke kun teknologiske og anlægsmæssige løsninger, men også sociale og institutionelle innovationer, der kan drive en bredere bæredygtig omstilling. Dette er samtidigt også en øgning af den kommunale forandringskapacitet i forhold til politisk praksis og den kommunale byplanlægning.

Bylaboratorier i et nationalt og internationalt perspektiv

Internationalt har bylaboratorier været brugt i flere år til at fremme bæredygtig byudvikling. Vi står derfor på skuldrene af mange andre, og vi begynder derfor med at samle erfaringer fra både danske og internationale referencecases. I Danmark lader vi os blandt andet inspirere af Københavns Kommunes områdeforsnelser, som er særligt interessante i forhold til tværsektorielt samarbejde og organisering. Indledningsvis henter vi også læring og modeller fra tre europæiske byer: Amsterdam, Berlin og Hamborg. Vi hører meget gerne fra jer, hvis I har forslag til andre steder, vi bør undersøge nærmere.

I Amsterdam har man etableret Amsterdam Institute (AMS) som et forpligtende samarbejde mellem vidensinstitutionerne TU Delft, Wageningen University og MIT. Sammen med byen Amsterdam har AMS oprettet bylaboratorier for at udforske, lære og skabe stedsspecifik forandring. Et af deres projekter, De Ceuveld, har med et 10-årigt perspektiv omdannet et tidligere skibsværft til en hub for innovation og kreativitet. Her har man gennem fælles oplevelser og involvering i kreative projekter undersøgt, hvordan en kultur baseret på kollektive idealer og visioner kan skabe et mere bæredygtigt og cirkulært fællesskab. Vi er særligt interesserede i at undersøge AMS organisering og deres metodiske tilgang. Derudover er vi også nysgerrige på de konkrete bæredygtige perspektiver i forhold til deres bymæssige projekter og omkring Amsterdam.

I Berlin har man etableret samarbejdet Stadt Manufaktur Berlin med TU Berlin som hovedaktør. I dette samarbejde har man gennem flere bylaboratorier foretaget forskellige eksperimenterer såsom at undersøge omdannelse af gader i Berlin til fællesrum for fodgængere og cyklister samt testet forskellige former for borgerinvolvering. Vi er også inspirerede af projektet "Neighbourhood Protection versus Climate Protection," hvor man har udforsket de udfordringer og konflikter, der opstår i forsøget på at bevare et bykvarters egenart og kulturhistorie samtidig med behovet for klimatilpasning og omstilling mod bæredygtighed.

I Hamborg har man Hafencity University som hovedaktør i flere år arbejdet med landskabslaboratorier (Hafenlabor) i forbindelse med omdannelsen af områder langs Elbens flodbredder. Landskabslaboratorier kendetegnet ved deres store skala og lange tidsperspektiver i modsætning til de bylaboratorier i Sverige, vi også finder inspiration i. Her har man med udgangspunkt i projektet KonstKiosk etableret små og midlertidige bylaboratorier og anvendt kunstneriske tilgange i byomdannelsesprojekter i Malmö og Kalmar. Målet har været at styrke forståelsen af omdannelsesprocessernes nødvendighed og fremme en bredere inddragelse.

Ved at undersøge de nævnte bylaboratorier håber vi at lære af deres erfaringer til opbygningen af bylaboratorier i Aarhus. Samtidig ser vi behovet for at foretage vores egne undersøgelser. De bylaboratorier, vi henter inspiration fra, bygger på quadruple helix-modeller dvs. samarbejder mellem vidensinstitutioner, civilsamfund, virksomheder og det offentlige, hvor vidensinstitutionerne typisk er hovedaktører. I vores tilfælde er Aarhus Kommune hovedaktøren bag Aarhus By- og Landskabslaboratorium med vidensinstitutioner som Arkitektskolen Aarhus som partner. Denne struktur skaber en anderledes dynamik og gør bylaboratorierne mere forpligtende, hvilket vi ser som en styrke i vores tilgang, men hvor vi mangler viden og erfaring.

Sammen og sideløbende med undersøgelsen af nationale og internationale referencecases dykker vi ned i bæredygtighed, fysisk planlægning og byomdannelse. Hvor kan vi med den fysiske planlægning konkret skabe omdannelse, der giver mere bæredygtige bysamfund? Med hvilke tilgange kan vi skabe byomdannelse i forskellige bytypologier, der skaber en CO₂-reduktion? Vi ønsker at blive klogere på, hvilke konkrete værktøjer og metoder vi reelt set kan anvende for at skabe målbare og konkrete bæredygtige resultater gennem byomdannelse.

Om projektet

Projektet Omstilling til Bæredygtige Bysamfund er forankret hos Stadsarkitekt Anne Mette Boye i Aarhus Kommune med Arkitektskolen Aarhus og Dansk Byplanlaboratorium som partnere og støttet af en bevilling fra Innovationsfonden. Postdoc Kasper Albrechtsen vil være en del af projektet i hele forløbet fra april 2024 til 2027.

Projektet undersøger, hvordan vi gennem fysisk planlægning kan bidrage til at reducere CO₂-udledning og øge bykvaliteten i vores byer.

Vores fokus er på at afprøve forskellige tilgange, der tager højde for de unikke udfordringer og potentialer i forskellige bytypologier. Samtidig arbejder vi på at udvikle metoder til at udpege, værdisætte og skabe stedsspecifikke løsninger, der både reducerer CO₂-udledning og integrerer bæredygtige principper.

Hvis du har spørgsmål, ønsker at dele viden eller har kommentarer, er du meget velkommen til at kontakte Kasper på kal@aarch.dk.

